

FKOL

99

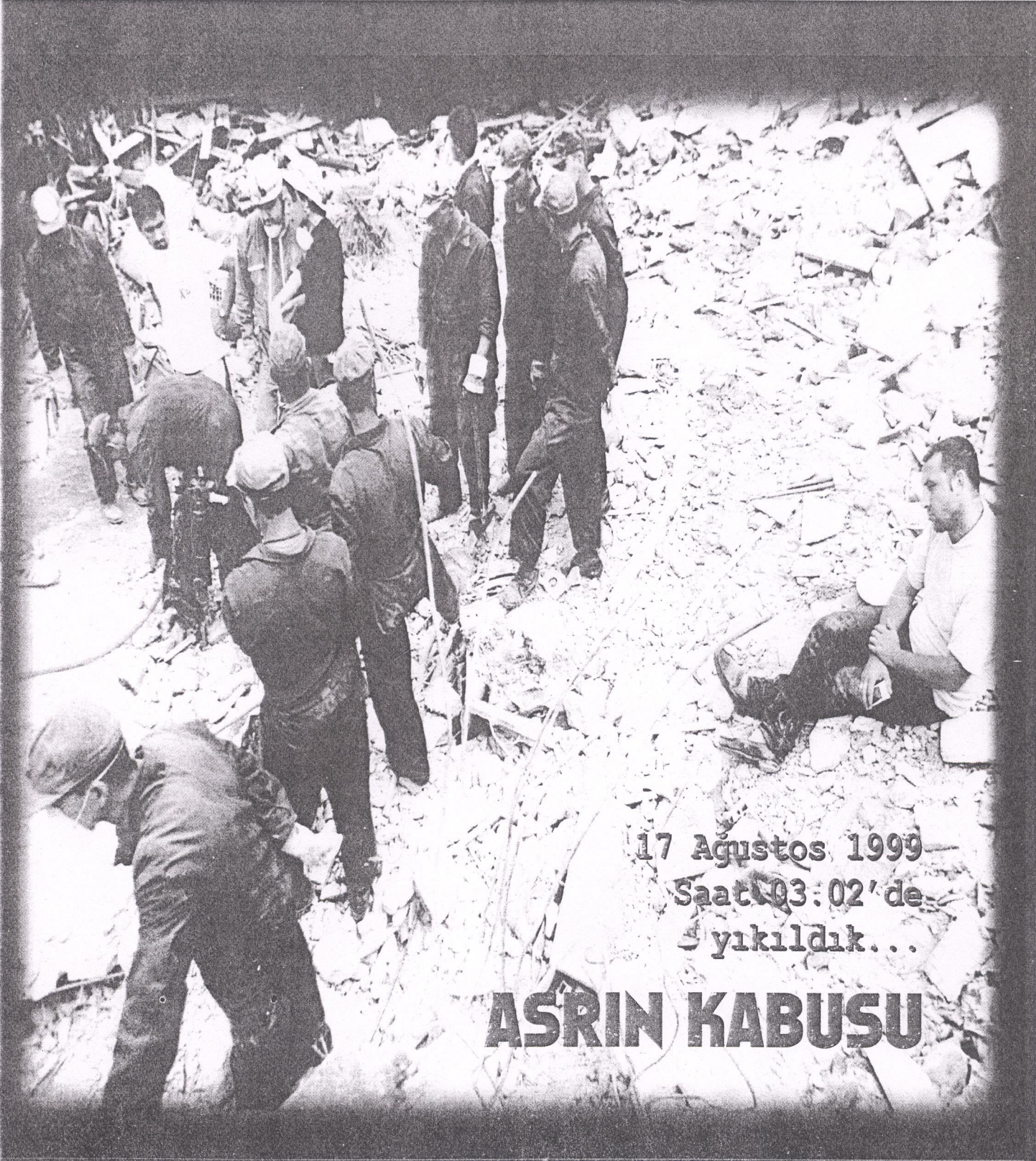
DENİZLİ SANAYİ ODASI DERGİSİ

Demirin Efendisi

Antik Dönemde
Lycos

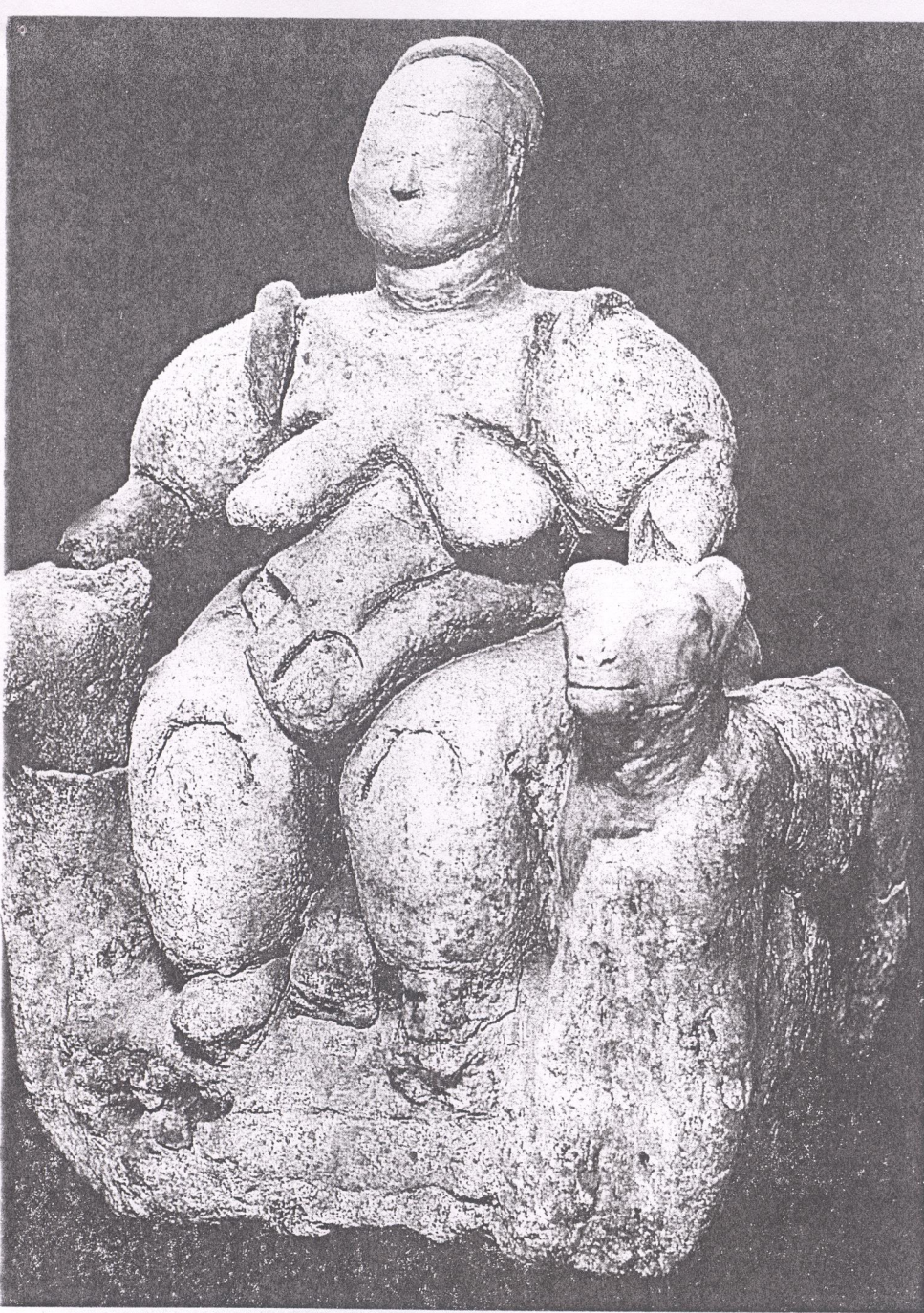
İnançların Beşiği
Anadolu

SAYI: 4 AĞUSTOS - EYLÜL - EKİM - KASIM

17 Ağustos 1999
Saat 03:02'de
yıkıldık...

ASRIN KABUSU

Ana Tanrıca Heykeli (Pismiş Toprakları, Çatalhöyük, Neolitik Dönem)

Yirmiye yakın devlet kurulmuş olan Anadolu'da her ulusun kültürleri ve gelenekleri bu büyük tekne de yoğrulmuş olup, sonuçta bu topraklara özgü Anadolu Kültürü ve sanatı ortaya çıkmıştır. Bu kültür Dünya medeniyetini şekillendirmiştir. Sanat, felsefe, geometri, tıp, astronomi ve diğerleri burada doğmuş ve gelişmiştir. Bu yönüyle Anadolu kültürü ve sanatı engin ve evrenseldir.

ANTİK DÖNEMDE LYCİS VADİSİ TAPMILARI VE 2000 YILINDA DİNİ TURİZMİ

Binlerce yıldan beri adını
Ana Tanrıçadan alan
Anadolumuzda,
değişik kültürler
kucaklaşıp kaynaşmıştır.
Bu yönüyle yurdumuz dünya
medeniyetine beşiklik eden
en büyük açık hava müzesidir.
Tüm kültür varlıklarını
koruyalım ve
onlara sahip çıkalım.

Yrd.Doç.Dr. Celal ŞİMŞEK

Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak.
Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi

Antik dönemde Lycos (Çürüksu) Vadisi küçük fakat verimli bir ovaya sahiptir. Vadi; iç ve güney Anadolu'yu batı Anadolu'ya bağlayan önemli yolların kavşak noktasında kurulmasıyla her zaman tüm gözleri üzerinde toplamıştır. Bu önemli konum nedeniyle bölge tarihi (fazla araştırılmamasına rağmen) Neolitik dönemden itibaren (M.Ö 7000) başlamış olmalıdır. Bu görüşümüz Çardak-Beylerli Höyük, Colossae (Honaz) ve Sarayköy-Beylerbeyi Höyüklerinde kazı ve araştırmalar yapırsa kanıtlanacak doğrultudadır. Bölgede tüm Anadolu'da olduğu gibi Neolitik, Kalkolitik (Bakır Çağı) ve Tunç Çağları'nda doğurganlık ve bereketi sembolize eden Ana Tanrıça tapım görmüştür. M.Ö. 2000'den itibaren ise bölgede Teşup, Hepat, Kubaba gibi Hitit kültürü etkili tanrılar tapım görmüş olmalıdır. M.Ö.1 binde Lycos bölgesinde Lidya ve Frikya tanrıları revaçtadır. Bu tanrılar içinde ise en büyük saygı ve tapımı Ana Tanrıça Kybele görmüştür. Kybele doğurganlığı, bolluk ve bereketi temsil etmiştir. Anadolu ismini bu ana tanrıçadan almıştır. Öyle ki Kybele bölgede Klasik, Hellenistik ve Roma dönemlerinde dahi tapım ve saygı görmüştür. Hierapolis'te Apollon tapınağı altında yer alan zehirli gazların çıktığı Plutonium'da bir Kybele tapım yerinin olması, Anadolu'nun en eski tapım görmüş olan Ana tanrıçasına olan saygı ile açıklanmalıdır. Anadolu insanı bu kutsal alanın üzerine bir Apollon tapınağı yapmış fakat, eski ve köklü tanrıçasını da hiçbir zaman unutmamıştır. Burada çalışan hadım edilmiş Kybele Rahipleri her zaman Ana tanrıçaya olan bağlılıklarını göstermişlerdir. Her dönemde, Anadolu insanının kültürüne ve dinine olan bağlılığını ne Persler, ne Grekler (Yunanlılar), ne de Romalılar bozabilmiştir. Yirmiye yakın devlet kurulmuş olan Anadolu'da her ulusun kültürleri ve gelenekleri bu büyük tekne de yoğrulmuş olup, sonuçta bu topraklara özgü Anadolu Kültürü ve sanatı ortaya çıkmıştır. Bu kültür Dünya medeniyetini şekillendirmiştir. Sanat, felsefe, geometri, tıp, astronomi ve diğerleri burada doğmuş ve gelişmiştir. Bu

Kybele Heykeli M.S 1.YY (İzmit)

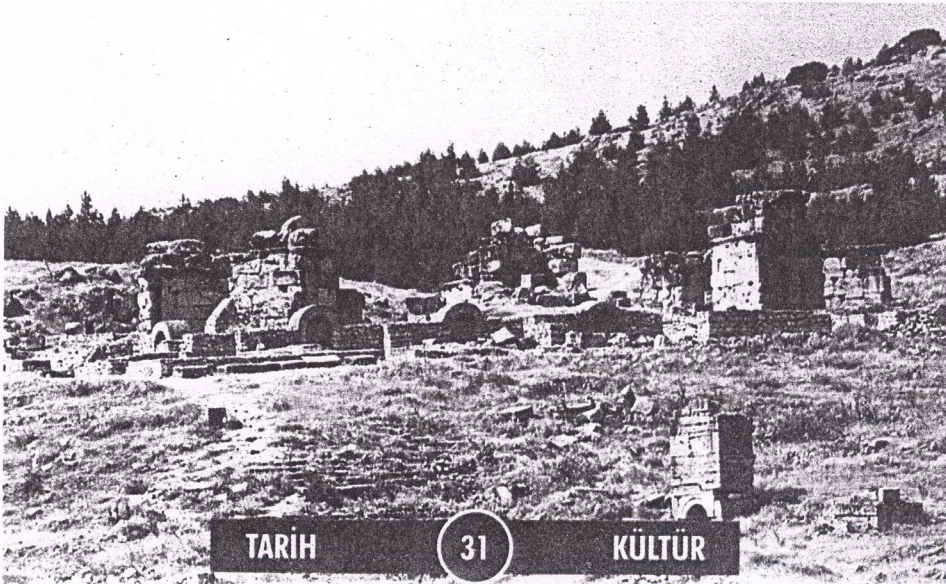
yönüyle Anadolu kültürü ve sanatı engin ve evrenseldir. İnsanlık mirası olan bu evrensel kültür varlıklarına İslamiyet öncesi eserler olarak bakarak korumamak büyük hatadır.

Antik tarihçi Heradot'a göre Pers Kralı Xerkes (Serhas) M.Ö.480'deki büyük seferinde ordularıyla Colossae'de konaklayarak Lidya Krallığı'nın başkenti olan Sardes'e (Salihli) buradan geçmiştir. Bu dönem için Colossae'ni Pers Ordularını yedirip içirmesi ve yatırması kentin ne kadar bolluk ve zenginlik içinde olduğunu göstermektedir. Yine antik tarihçi Xenophon'a göre Pers Kralı Kyros M.Ö. 401'de Colossae'de konaklamıştır. Kralın Peltai (Çivril)'de büyük bir sarayı vardı ve burada savaş öncesi idman

yapar avlanırdı. Bu da bölgemizde antik dönemde sosyal hayatın ve yeşilliğin ne kadar güzel olduğunu gösterir. Bu güzellikler karşısında, Pers Kralının ta uzaklardan İran'dan buraya gelerek dinlendiğini, avlandığını, kısacası güzellikler karşısında huzur bulduğunu göstermektedir.

Hellenistik dönemle birlikte Çürüksu (Lycos) Vadisi'nde antik kentlerin çoğaldığı görülmektedir. Bu dönemde M.Ö.3.yy.ortasında Laodikeia (Goncalı-Eskihisar), M.Ö.2. yy. başında Hierapolis (Pamukkale), M.Ö.2.yy' da Attuda (Sarayköy-Hisarköy), yine M.Ö.2. yy'da Trapezopolis (Babadağ-Bekirler köyü), aynı dönemlerde Hydriale (Sığma) antik kentleri kurulmuştur. Menderes'in diğer tarafında (Kuzeyinde) klasik dönem yerleşmesi olan Tripolis, Hellenistik ve Roma döneminde gelişerek büyük bir merkez halini almıştır. Lycus (Çürüksu) bölgesinde Klasik, Hellenistik ve Roma dönemlerinde Yunan Panteon'u tanrıları ve eski geleneğe bağlı kalınarak Ana Tanrıça Kybele tapım görmüştür. Baş tanrı Zeus, Ktesios Patrios (Çobanların koruyucu Babası) olarak tapım görmüş olup, tanrı için Laodikeia'da büyük tapınak yapılmıştır. Laodikeia'da bir İsis rahibesi heykelinin bulunması ise burada Mısır'a özgü, doğa ve tabiatın yerleşmesini, canlanmasını sembolize eden tanrıça İsis'in bir tapınağı olduğunu göstermektedir. Antik kaynaklar Attuda'nın (Hisarköy) kutsal bir tapım yeri olduğunu, Ay Tanrısı Men için burada önemli bir tapınağın bulunduğunu bildirirler.

Sıcak ve şifalı su kaynaklarıyla Hierapolis her zaman tanrıların eşsiz güzellikler bağışladığı kutsal şehir olarak rağbet görmüştür. Kent antik dönemde "Neokoros" kutsal şehir olarak anılmış ve hiçbir zaman vergi alınmamıştır. Hierapolis'te antik kaynakların bildirdiği tanrıça Leda ve çocukları Apollon ve Artemis'e ait tapınaklardan, biz sadece Apollon'a ait olanını bilmekteyiz. Diğer tapınaklar ise 5-6 metre yüksekliğinde olan dolgu alüvyon topraklar içinde olmalıdır.

Hierapolis, St. Philippus Martyrium M.S.4. YY. Sonu, 5.YY. Başı

Hierapolis,
St.Philippus
Martyriumu
rekonstrüksiyon modeli
M.S.4. yy. Sonu
5.yy. Başı

Kentte
Apollon ve
Artemis bolluk, bereket,
erdem, sanat ve kültürü temsil
etmiştir. Bu tanrılar adına kentte her yıl
yarışmalar ve şenlikler düzenlenmiştir.

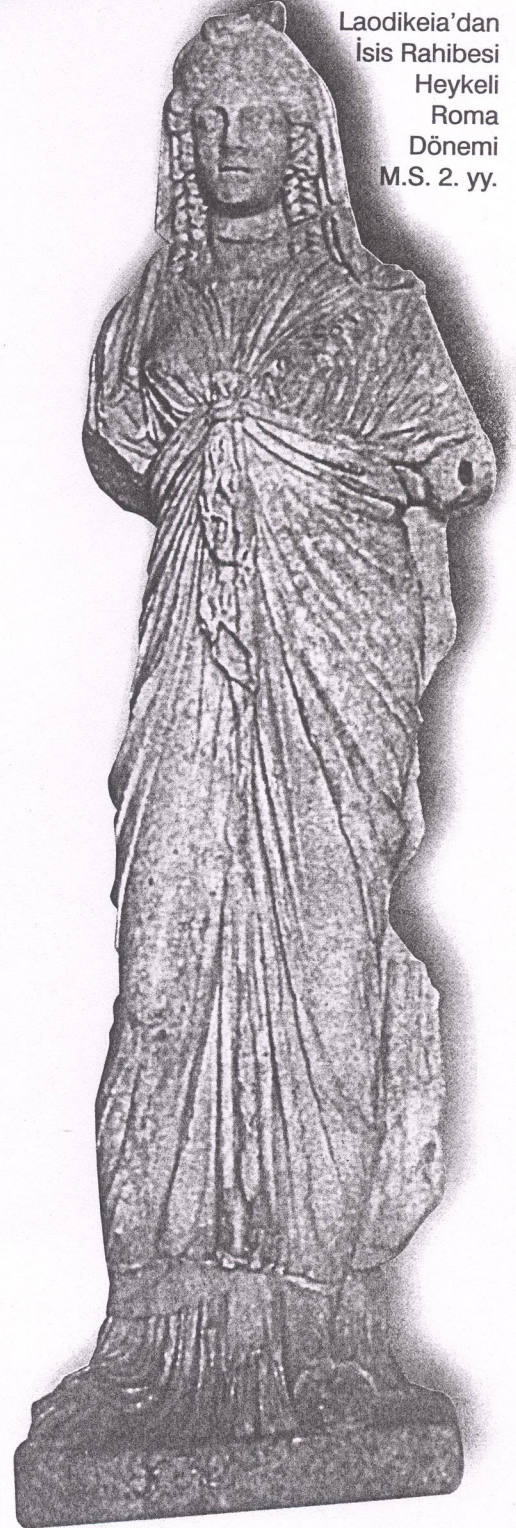
Lycos (Çürüksu) Vadisi'ne
Hiristiyanlık çok erken gelmiştir.
Bu din özellikle Aziz Paulos ve onun
arkadaşı olan Colossae'li Epaphra'nın
gayretleriyle hızlı bir şekilde yayılmıştır.
Aziz Paulos'un (St. Paul) Hiristiyanlığı
yaymak için Kudüs, Antakya (Hatay),
İkonium (Konya), Pisidia Antiochia'sı
(Yalvaç), Colossae, Efes ve Yunanistan'a
uzanan üç önemli yolculuğu
olmuştur. Aziz Paulos M.S.64 yılında
İmparator Neron zamanında Roma'ya
çağrılarak tutuklanmıştır. İncilde Ahd-ı
Cedit bölümünde yazılı olan Aziz
Paulos'un mektupları 14 adettir: Bu
mektupları Aziz Paulos kendi kurduğu
cemaatlara göndermiştir. Aziz
Paulos'un Roma'da tutukluluk sırasında
Hierapolis, Laodikeia ve Colossae
topluluklarına gönderdiği mektupları
meslektaşı Colossae'li Epaphra
okumuştur. Bu mektupların özü; yeni
dinin tanıtılması, insanlar arasındaki
dostluk yardımlaşma ve sevgi bağlarının
güçlendirilmesidir. Ancak özellikle
Laodikeialılar, içinde buldukları
zenginlikten dolayı başlangıçta Hiristiyanlığa
fazlaca rağbet göstermemişlerdir. Bu nedenle
mektuplarda Laodikeialılara sitem yapılmıştır.
Örneğin mektubun bir yerinde "Söyle
Laodikeia'nın meleğine zenginliği ile
gururlanmasın." ifadesi kullanılmıştır.
Lycos vadisinde Hiristiyanlık ilk önce
Yahudi toplulukları arasına gelmiştir.
Ayrıca Hierapolis'te Aziz Philippus yeni
dini yayarken M.S.80 yılında kızıyla
birlikte öldürülmüştür. Aziz Philip-
pus'un anısına öldürüldüğü (Martyr)
yerde M.S.4.yy sonu 5.yy başında bu
kutsal kilise yapılmıştır. Sekizgen planlı
olarak yapılan binanın mimarı İstanbullu
(Constantinopol) olmalıdır. Sekizgen
planlı kubbenin etrafına simetrik odalar
yapılmış olup, böylece kare kompleks

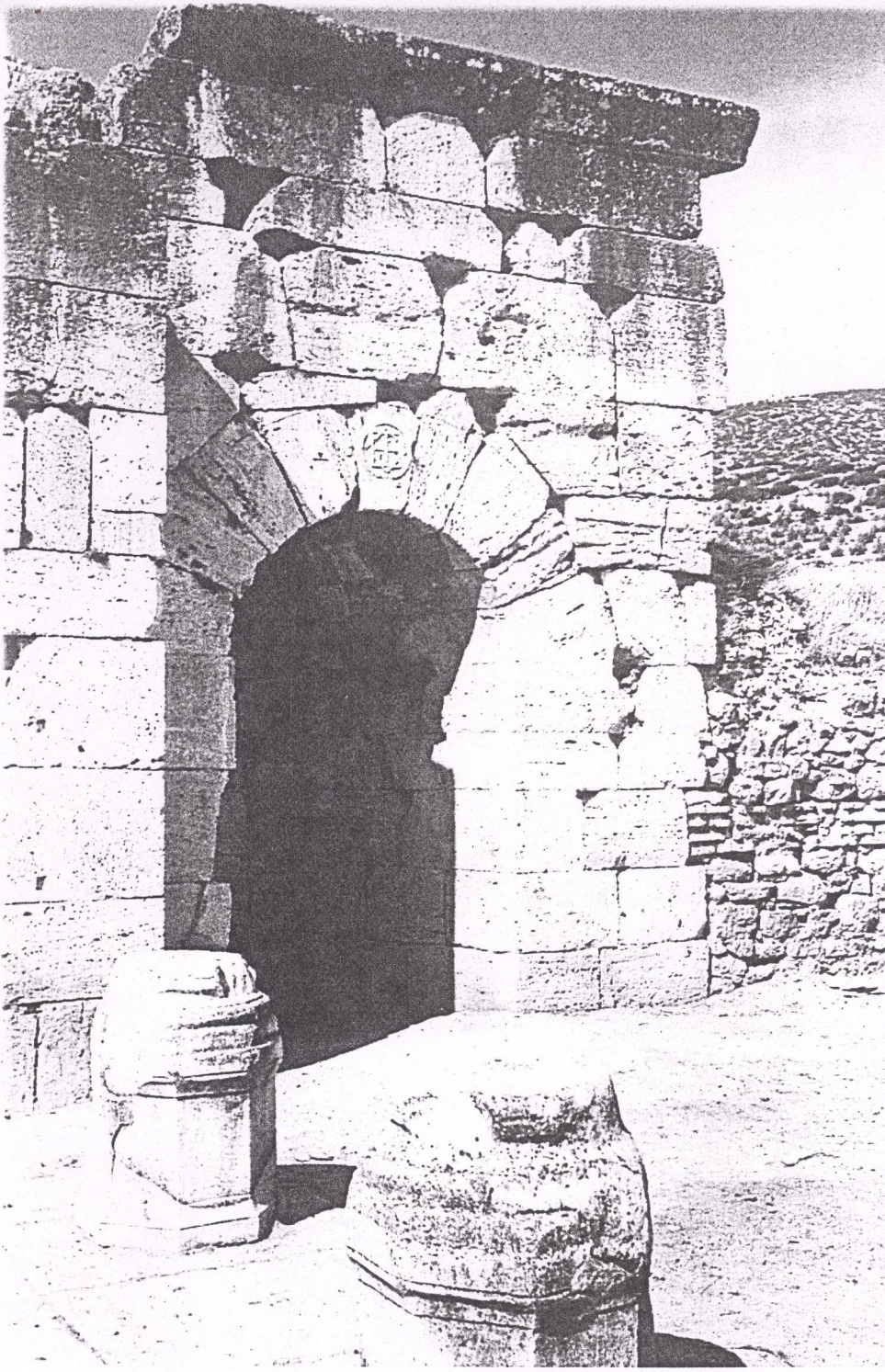
*Hiristiyanlık alemi için
St. Phillipus Martyrium'u ve
Laodikeia Büyük Kilisesi
çok kutsal yapılardandır.
Bizans kaynaklarının
bildirdiği Asya'nın en
büyük kilisesi olan
St. Michael Colossae'dedir.*

Laodikeia'dan
Zeus Ktesios Patrios Kabartması
M.S. 3. YY.

Laodikeia'dan
İsis Rahibesi
Heykeli
Roma
Dönemi
M.S. 2. yy.

göre büyük kilise kentte daha önce yapılmış olmalıdır. Hierapolis st. Phillipus Martyrium'u (Din Şehidi) Kilisesi çok önemli bir yapıdır. Çünkü Aziz Phillipus 12 havariden biri olup mezarı buradadır. Bu yönüyle Hıristiyanlık alemi için St. Phillipus Martyrium'u ve Laodikeia Büyük Kilisesi çok kutsal yapılardandır. Bizans kaynaklarının bildirdiği Asya'nın en büyük kilisesi olan St. Michael Colossae'dedir. Ancak bu kilisenin yeri tam olarak bilinmemektedir. Colossae'de yapılacak kazılar sonucu bu kilisenin yeri tam olarak tespit edilebilir.

2000 yılı inanç turizmine çok kısa bir süre kalmıştır. İnanç turizmi için İsrail ve İtalya çok büyük tanıtımlar ve hazırlıklar yapmışlardır. Türkiye'de Hıristiyanlık alemi için bir çok kilise ve kutsal alan bulunmaktadır. Ancak bu güne kadar bunlar için yeterli tanıtım yapılmamıştır. İlimizde ise kısa süreç içinde bu önemli kiliselerde yeterli temizlik ve çevre düzenleme çalışmaları yapılmamıştır. Özellikle Hierapolis St. Phillipus Martyrium'u için gerekli düzenlemeler yapılarak dindar turistler için ibadet yeri açılmalıdır. Bu kiliseler ve Hierapolis antik kenti için, üç boyutlu olarak hazırlanacak CD romlar ile antik dönem sanal olarak yaşatılabilir ve turistlere dev ekranlarda bunlar gösterilebilir. Uzun vadede ise özellikle Hierapolis'te kazı ve restorasyonlara ağırlık verilmelidir. Kazılar şimdi olduğu gibi 1 ay, 45 gün değil de en az 5-6 ay sürdürülmelidir. Bu çalışmalara Pamukkale Üniversitesi de dahil edilmeli, Üniversite Valilik işbirliği ile daha güzel bir Pamukkale için el ele çalışılmalıdır. Unutulmamalıdır ki ilimiz ve Türkiye'miz tarih boyunca dinlerin ve kültürlerin kaynaştığı tek ülkedir

Hierapolis St. Philipus Martyrumu
M.S. 4. YY Sonu - 5. YY. Baş

tamamlanmıştır. Bundan başka Hierapolis'te 6.yy'la tarihlenen Üçer nefli Katadrel ve Direkli bazilika yapılmıştır. Esasen 6.yy'da Hierapolis Metropol ünvanını almış ve bundan sonra burada bir çok kilise yapılmıştır. Bu yüzyılda Roma hamamı olarak kullanılan yapıya ilaveler yapılarak Bazilika'ya dönüştürülmüştür. Kutsal kitapta Colossae, Laodikeia ve Hierapolis'in adı geçmektedir. Hıristiyanlık dini M.S.324'te Büyük Costantinus zamanında resmi din olarak kabul edilmiştir. Bu zamana kadar Hıristiyanlara Romalılarca birçok zulümler yapılmıştır. İsa'nın çarmıha gerilmesinden sonra Aziz Yohanna tarafından Kutsal Bakire (Hz.Meryem) Efes'e getirilmiştir. Bu açıdan Efes'in kutsallığı önemlidir Anadolu'nun en eski kiliselerinden biri Laodikeia'da yer alır. Bu büyük yapının bir kısım duvarları bugün halen ayakta görülmektedir. M.S.4.yy.da evrensel meclis Laodikeia'da toplandığına

Laodikeia, Büyük Kilise
MS. 4. YY.

